

İnkişafa hədəflənmiş siyasət

(Əvvəli 1-ci səhifədə).

heyatını itirməsinin, şəhərlərin dağıdılmasının, insanların yurdlarından didərgin düşməsinin qarşısının alınması üçün bütün imkanlardan istifadə etməyə çalışırlar.

Azərbaycan Prezidentinin Türkiyəyə bu günlərdə işgüzar səfəri də yürüdülmüş düşünülən siyasətin, iki ölkənin dövlət rəhbərləri arasında qarşılıqlı inam və güvənin ölkələrimiz arasındakı münasibətləri yeni tarixi mərhələyə yüksəltdiyini göstərir. Azərbaycan və Türkiyə münasibətləri dünya miqyasında müqayisə olunmaz həddə yüksəlib və iki ölkə arasında siyasi, iqtisadi, hərbi, mədəni və digər sahələrdə qarşılıqlı əlaqələr daha da intensivləşib. Azərbaycan və Türkiyə mütəfəqqiyi təkcə xalqlarımız üçün deyil, ümumilikdə bölgə və dünya üçün vacib əhəmiyyət daşımaqdadır. Onu da qeyd edək ki, bu gün dünya bir tərəfdə Azərbaycan və Türkiyənin simasında əsl qardaşlıq nümunəsini, digər tərəfdə isə soy-kökü, dili, dini eyni olsa da, bir-birinə düşmən olan, silah çevirən başqa xalqları, ölkələri görməkdədir.

Deməli, qardaş xalq olmaq, eyni kökdən gəlmək, eyni dilə sahib olmaq heç də həlledici amil deyil. Əsas düzgün, ağıllı siyasət yürütmək, kökdən gələn bağlılığı həqiqi birliyə, qardaşlığa çevirməkdir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanla birgə bunu bəyan edib. Belə bir münasibətin özü də tarixin bizlərə bəxş etdiyi xoşbəxtlikdir.

Geostrateji müstəvidə yeni qələbəmiz

Son günlərin əhəmiyyətli yenilikləri sırasında Azərbaycanla İran arasında yeni kommunikasiya bağlantılarının yaradılması haqqında anlaşma memorandumunun imzalanması da mühüm yer tutur. Bu, tarixi bir hadisədir və Azərbaycanın bütün qonşuları ilə mehriban münasibətlər qurmaq, mövcud imkanlardan xalqlarımızın rifahı üçün birgə faydalanmaq amalını növbəti dəfə təsdiqləyir. Bu tarixi sənəd İran İslam Respublikası ərazisindən keçməklə Azərbaycanın Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonu və Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında yeni kommunikasiya əlaqəsinin yaradılmasını nəzərdə tutur. Memorandumun məqsədinə uyğun olaraq Azərbaycanın Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonu ilə İran ərazisindən keçməklə Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında yeni dəmir yolu, avtomobil yolu əlaqəsi qurulacaq, eləcə də rabitə və enerji təminatı xətləri çəkiləcək.

Bu məqsədə nail olmaqdan ötrü Araz çayı üzərində iki avtomobil (piyada keçidi ilə) və iki dəmir yolu olmaqla, ümumilikdə dörd körpü, eləcə də rabitə və enerji təminatı infrastrukturunu tikiləcək. Həmin körpülər Ermənistanın dövlət sərhədinə 5 km məsafədən keçəcək.

Azərbaycan və İran tərəfi öz ərazilərində gündə 500 ədəd giriş və 500 ədəd çıxış olmaqla, ən azı 1000 ədəd yük nəqliyyatı parkını (ixrac, idxal və tranzit malları) qəbul edə biləcək sərhəd-buraxılış məntəqəsinin tikintisinə öhdələrinə götürür.

Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayo-

nunu İranla birləşdirən avtomobil körpüsünün, eləcə də rabitə və enerji xətlərinin layihə sənədlərinin hazırlanması, tikintisi və tikintiyə nəzarət üzrə bütün xərcləri Azərbaycan ödəyəcək. İranı Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ordubad rayonu ilə birləşdirən avtomobil körpüsünün layihə sənədlərinin hazırlanması, tikintisi və tikintiyə nəzarət xərclərini isə İran tərəfi maliyyələşdirəcək.

Belə bir memorandumun imzalanması geostrateji müstəvidə Azərbaycanın yeni diplomatik qələbəsidir. Çünki bu addım Azərbaycanın əsas hissəsinin Naxçıvanla inteqrasiyasının təmin edilməsində də geniş məzmun daşıyır. Bu, ümumilikdə regionun nəqliyyat-kommunikasiya xəritəsində strateji dəyişikliklərə səbəb olacaq layihədir. İmzalanmış tarixi sənədin Azərbaycanın Vətən müharibəsindəki qələbəsindən sonra yaranmış realıq kontekstində nəzərdə keçirilməsi, xüsusilə böyük maraq doğurur.

Ermənistan daha bir global layihədən kənar qaldı

Tarixi zəfərimizdən sonra Azərbaycan regionun böyük kommunikasiya potensialından bütün tərəflərin birgə istifadəsi niyyətini, bununla bağlı xoş məramını ortaya qoyub. İndi də öz qətiyyətli mövqeyinə sadıqdır. Ordumuzun gücü sayəsində kapitulyasiyaya məcbur qalan Ermənistan isə bu məsələdə tam əks mövqe tutur, qeyri-müəyyən, məkrli davranışlar nümayiş etdirir. Azərbaycan xalqına və dövlətinə qarşı düşmənçilik düşüncəsindən xilas ola bilməyən Ermənistan müxtəlif əsassız bəhanələrlə Zəngəzur dəhlizinin yaradılmasına hər cür

maneçilik törətməkdədir. Əslində isə Zəngəzur dəhlizinin açılması Ermənistanın özünə də böyük iqtisadi imkanlar vəd edir. Bu gün Ermənistanın sosial-iqtisadi durumu acınacaqlı həddədir. Azərbaycanla qarşı apardığı işğal siyasəti ölkəni təcrid durumuna salıb. Ermənistan bütün global iqtisadi layihələrdən kənar qalıb. Azərbaycanın qələbəsindən sonra isə Ermənistan cəmiyyətində durum daha da ağırlaşmış. Sosial-iqtisadi səfələtə, üstəlik müharibədəki çoxsaylı itkilərin, cəmiyyətdəki siyasi qarşıdurmaların, saxta miflərin sabun köpüyü kimi partlayıb havaya uçmasının ağır sosial-mənevi böhranı da əlavə olunub.

Belə bir durumda Zəngəzur dəhlizi Ermənistan üçün gələcək inkişafa, qonşularla mehriban münasibətlərə, əməkdaşlığa, əsrlərin kin-küdurətini, yalançı mifləri unudub yeni bir həyata başlamağa doğru açılan nicat qapısıdır. Zəngəzur dəhlizi ilə açılacaq nəqliyyat və enerji xətlərinin texniki əsaslandırılması hazırlansa da, əfsuslar olsun ki, Ermənistan üzərinə götürdüyü öhdəliklərə zidd olaraq, onun reallaşmasını əngəlləmək məqsədilə müvafiq yer ayırmadı. Burada da niyyət aydındır. Ermənistan rəhbərliyi elə zənn edirdi ki, belə bir kommunikasiya yalnız onun ərazisindən və onun icazəsi ilə yaradıla bilər. Ermənistan bu amili Azərbaycana qarşı təsir vasitəsi kimi istifadə etməyi, özündən asılı vəziyyətdə saxlamağı planlaşdırırdı. Azərbaycan isə növbəti geopolitik uğuru ilə Ermənistanın bu planını da puça çıxardı. 44 günlük müharibə nəticəsində ərazilərimizin işğaldan azad edilməsi, dövlət sərhədlərimizin

bərpası Azərbaycanın növbəti diplomatik uğuruna yol açdı. Azərbaycan eyni coğrafiyada, Ermənistanın sərhədindən cəmi 5 kilometr aralıda - İran ərazisindən keçəcək yeni kommunikasiya bağlantısı yaratdı. Bununla Azərbaycanın planları reallaşdı. Ermənistan isə növbəti dəfə şansını itirərək mühüm geostrateji əhəmiyyətə malik daha bir layihədən kənar qaldı.

Yeni layihə həm Azərbaycana, həm də İrana böyük iqtisadi dividendlər gətirəcək. Naxçıvan Muxtar Respublikasının blokadan çıxmasına şərait yaradacaq. Muxtar respublikanın Azərbaycanın əsas hissəsi ilə etibarlı və davamlı bağlantısının yaradılmasında mühüm rol oynayacaq. Bu gün elektrik enerjisi ixracatçısı olan Azərbaycan İran ərazisindən keçməklə Naxçıvana, Türkiyəyə, daha geniş mənada Avropaya elektrik enerjisi ixrac etmək imkanı da qazanır. Bu layihənin Azərbaycanla İran arasında diplomatik münasibətlərin qurulmasının 30-cu ildönümündə imzalanması da təsadüfi deyil. Belə bir addım iki ölkə arasında dostluq, yaxın qonşuluq münasibətlərinin daha da möhkəmlənməsinə xidmət göstərəcək. Azərbaycanın region ölkələri ilə əlaqələrini daha da inkişaf etdirəcək. Bölgədə sülhə, təhlükəsizliyə, davamlı inkişafa mühüm töhfələr verəcək.

Bütün bunlar Azərbaycanın regionda getdikcə güclənən mövqeyi sayəsindədir. Bu gücün mənbəyi isə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin uğurla həyata keçirdiyi inkişaf strategiyasından irəli gəlir.

"Azərbaycan"

Diktəni yalnız Müzəffər Komandan edir

İlham Əliyevin sülh danışıqları üçün təklif etdiyi 5 maddəlik baza prinsipi Ermənistan üçün son şansıdır

*Dövlətlərin bir-birilərinin suverenliyinin, ərazi bütövlüyünün, beynəlxalq sərhədlərinin toxunulmazlığı və siyasi müstəqilliyini qarşılıqlı şəkildə tanıması;

*Dövlətlərin bir-birilərinə qarşı ərazi iddialarının olmamasının qarşılıqlı təsdiqi və gələcəkdə belə bir iddianın qaldırılmayacağına dair hüquqi öhdəliyin götürülməsi;

*Dövlətlərarası münasibətlərdə bir-birilərinin təhlükəsizliyinə hədə törətməkdən, siyasi müstəqillik və ərazi bütövlüyünə qarşı hədə və gücdən istifadə etməkdən, habelə BMT Nizamnaməsinin məqsədlərinə uyğun olmayan digər hallardan çəkinmə;

*Dövlət sərhədinin delimitasiyası və demarkasiyası, diplomatik münasibətlərin qurulması;

*Nəqliyyat və kommunikasiyaların açılışı, digər müvafiq kommunikasiyaların qurulması və qarşılıqlı maraq doğuran digər sahələrdə əməkdaşlığın qurulması.

İkinci Qarabağ savaşının qalib Komandanı İlham Əliyevin Ermənistanla sülh danışıqlarına başlanılması üçün göndərdiyi 5 şərtədən ibarət baza prinsipi məğlub ölkəni təşvişə salıb. Çünki Azərbaycan bəyan edib ki, yalnız bu şərtlərin yerinə yetiriləcəyi təqdirdə sülh müqaviləsi imzalana bilər. Yəni Azərbaycan Prezidentinin təklifinə əməl olunarsa, iki dövlət məhz bu baza prinsipləri əsasında intensiv, substantiv və nəticəyə yönəlik danışıqlar apararaq ikitərəfli sülh sazişini yekunlaşdırma bilər.

Amma hadisələrin gedişatı göstərir ki, Ermənistan hələ də köhnə ampuasında qalaraq kimənsə yardım, dəstək gözləyir. Sülh danışıqlarına başlamaq üçün müxtəlif bəhanələr gətirir. Hətta bu azmış kimi "təkliflər" də irəli sürür. Ötən ay rəsmi İrəvan Azərbaycanla sülh danışıqlarının Helsinki Yekun Aktı və BMT-nin Mülki və Siyasi Hüquqlar üzrə Beynəlxalq Paktı üzrə təşkil edilməsi üçün Minsk qrupu həmsədrinə müraciət etdiyini bildirmişdi.

Əlavə edək ki, Helsinki Yekun

Aktında ərazi bütövlüyünün toxunulmazlığı ilə yanaşı, "öz müqəddəratını təyin etmə" məsələsi də əks olunur. O cümlədən Mülki və Siyasi Hüquqlar üzrə Beynəlxalq Paktı "öz müqəddəratını təyin etmə" prinsipinə əsaslanır. Bu da təbii ki, İrəvanın sülh sazişinə Qarabağdakı ermənilərin "öz müqəddəratını təyin etmə" hüququnu daxil etmək niyyətindən xəbər verir.

Digər tərəfdən Ermənistan qarşılıqlı şəkildə ərazi bütövlüyünün tanınmasına razılığını bildirir, lakin Azərbaycanın Qarabağda erməni əhalisinin hüquqlarının təmin edilməsinə zəmanət verməsini istəyir. "Müqəddəratını təyin etmə" prinsipi üzrə aparmaq istədiyi sülh sazişi danışıqlarını həmsədrlərə həvalə etməklə Qarabağdakı ermənilər üçün "status" hüququna nail olmağa "çalışır".

Amma cəmi 44 günə Azərbaycan qarşısında diz çökən məğlub ölkə indiyədək başa düşmək istəmir ki, "status" artıq yoxdur. Onun yerini qalib komandan kimi İlham Əliyev bəyan edib. Əgər bu məsələyə baxılırsa, Qarabağdakı ermənilərin vəziyyəti Ermənistanın yox, Azərbaycanın daxili məsələsidir.

Göründüyü kimi, İkinci Qarabağ müharibəsindən ötən müddət ərzində aparılan danışıqlarda hələ də yekdil qərarın qəbul edilməməsinin səbəbi məğlub ölkənin yenə də öz məqsədi naminə addımlar atmasıdır. Ermənistanın neinki sülh danışıqlarına getməməsi, heç 10 noyabr üçtərəfli Bəyanatının müddəalarına da tam olaraq əməl etməkdən boyun qaçırması prosesin bu günə qədər ləngiməsinin əsas səbəbidir.

Prezident İlham Əliyev dəfələrlə Ermənistanla mesaj göndərərək Zəngəzur dəhlizinin bərpasında rəsmi İrəvanın üzərinə götürdüyü öhdəliyin icrasını tezləşdirməsini tələb etsə də, bu məsələdə də qarşı tərəf bəhanələr uydurdu. Ancaq sonu yenə də Ermənistan üçün pis oldu. Azərbaycan Zəngəzur dəhlizinə alternativ yolun açılması məqsədilə İranla Anlaşma Memorandumu bağlayaraq İrəvana kommunikasiyanın açılması ilə bu ölkənin əldə edə biləcəyi dividendləri itirmək riski yaratdı. Yeni Azərbaycan Prezidenti məğlub ölkəyə göstərdi ki, artıq Zəngəzur dəhlizi Azərbaycan üçün o qədər də əhəmiyyətli sayıla bilməz. Bu dəhliz bizim

üçün gediş-gəliş imkanlarımızı yaxşılaşdırmaq imkanı yaradır. Yəni Ermənistan bu dəhlizdən əldə edə biləcəyi iqtisadi dividendləri də itirir.

Atdığı bütün addımlarla, verdiyi qərarlarla ölkəsinin səfələtə sürüklənən Nikol Paşinyan hələ də dinc yanaşı yaşamaq variantını seçmək əvəzinə fəaliyyətsizliyi ilə Azərbaycanın gözündən düşmüş, münafiqşəni 30 il ərzində həll edə bilməyən ATƏT-in Minsk qrupuna müraciət edir və bununla da sülh müqaviləsinin növbəti dəfə uzatmağa çalışır.

Amma Azərbaycanın irəli sürdüyü beş bəndlik şərtlərində vəsi-təçilik məsələsi barədə bir kəlmə də yoxdur. Daha dəqiq desək, şərtlər və təkliflər birbaşa Ermənistan rəhbərliyinə çatdırılıb, eyham vurulub ki, müzakirələr yalnız ikitərəfli formatda baş tutmalıdır. Əgər Ermənistan bu dəfə də Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin irəli sürdüyü 5 şərtə qarşı spekulasiyalı davranış nümayiş etdirsə, onda Ermənistan nəqliyyat blokadasında qapalı vəziyyətdə saxlanılacaq, Azərbaycan birərəfli qayda-da ölkənin yeni sərhədlərinin mövqelərini müəyyən edəcək.

Bir sözlə, bu gün regionda bütün proseslərin, danışıqların diktəsi Azərbaycana, onun liderinə məxsusdur. İlham Əliyevin 5 baza prinsipinin yerinə yetirilməsində Ermənistan tələsməlidir, çünki artıq zaman vaxt itkisidir.

"Azərbaycan"